

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsacega mesca na celi poli, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XIX.

V Ljubljani 1. listopada 1866.

List 31.

Bratje keršanskih šol.

Mnogo govori, modruje in pisari učena naša doba o ljudskih učiteljih. Na debelo se naštevajo pa na drobno razlagajo razne lastnosti, vednosti in učenosti, ktere se imajo zahtevati in tirjati od njih, da bodo zamogli vladati in voditi šolo po mislih in pomenu sedanjega časa. To pritiskanje zares tudi ni prazno in zastoni, ker priznati moramo, da se novejši učitelji (samo da knjig za daljno izobraženje po dobljenih svedočbah in spričbah ne založe v večne tamnice) prav lepo odlikujejo v podučevanju mladine od onih starejše šole. Ali po večletni skušnji se mora pa tudi to priznati, da napredek v bogoljubnem, keršanskem življenju po mnogih krajih ni tako velik, kakor v družih učnih tvarinah in predmetih; z žalostnim srcem večkrat opazujejo dušni pafirji nekako rakovo pot v tej zadevi, kar pa gotovo ni brez nevarnosti prostemu ljudstvu v oziru npravnosti. Kolikor imenitniša naloga je odreja mladine, toliko tehtniša je dolžnost ozirati se po pomočkih, da se čedalje bolje zveršuje, in gledati na djanje tacih učiteljev, pri kterih se več sadú v učenju razodeva.

Zato utegne koristno biti, da se ozremo tudi na učitelje, ki so za ljudsko šolo od cerkve poterjeni, ki se v učenosti, pa tudi spretnosti o podučevanju mladine lahko merijo z naj izverstnejšimi sedanjimi učitelji, ki pa zravno vsega tega prav po Zveličarjevo skerbé za keršansko odgojo sebi izročeni učencev. In kdo so ti učitelji, kje bivajo? Ti preizverstni učitelji so „bratje keršanskih šol“ ali „šolski bratje,“ domá v Francii, pa sedaj razširjeni po štirih delih sveta v 1030 vstavih s kakimi 9900 brati, ki se vsi vkvarjajo in pečajo s podučevanjem in odgojo ljube mladine. Posebno iskani in ljubljani so v Francii (samo v Parizu imajo 30 šol) in v severni Ameriki, tako da bi jih, kakor mi je zagotavljal njih prednik pred nekterimi dnevi, v enem mescu lahko še 400 oddali, samo da jih imajo. Ti verli možje, za ktere se naj bolj omikani svet, pa tudi keršanski svet resnično puli, ti verli učitelji ljudskih šol so Slovencem menda čisto neznani, zato se derznem jih v domačem listu nekoliko opisati in razglasiti, Slovence ž njimi soznaiti, da iz njih zgleđa kaj za-se posnamemo; morda se tudi še nam vname želja po njih. Pomozi Bože!

Začetek bratov keršanskih šol.

Oče bratom keršanskih šol je častitljivi Janez Kerstitelj dela Salle. Rojen v Francii 1651 v mestu Rheims-u, postane po izverstno dokončanih šolah najpred mašnik, potem dohtar in profesor na universiteti in slednjič kanonik (korar) v rojstnem svojem mestu. Bil je neznano pobožen mož, posebno vnet za Božjo čast, za djansko keršanstvo in zveličanje duš. Zatoraj ga je serce peklo

in bolelo, ko je vidil vsaki dan toliko mlačnost in zanikernost v božjih rečeh, zravno pa še toliko storjenih hudobij in razžaljenj Božjih. Misli in misli, odkod pač izvira oboje to zlo, in kako bi se dalo vsaj zmanjšati; pa vsak dan se blago serce terdneje prepričuje, da je obojemu zlu večjidel naj prvi vir — pomanjkanje keršanske odgoje, zlasti pri ubozih težakih, delavcih in rokodelcih. Spoznavši žalostno to resnico, rad bi bil za vselej in do dobrega zamašil in zabil nesrečni ta studenec, ali kako in s čim? Keršanska ljubezen je pa znajdena, zato si zmisli tudi častiti Janez kmalo dober pomoček. Živo se spominja nebeškega prijatla pa tudi ljubivca nedolžnih otročičev, in če tudi učenega in visocega stanú, vender prične brez pomislika zravno spolnovanja navadnih svojih dolžnost še zapušeno in zemarjeno mladino učiti, k Bogu napeljevati in k lepemu keršanskemu življenju, bodeče ternje hudih razvad pa skerbno in previdno obrezovati in zatirati. S pomočjo Božjo pregovarja, vnema in pridobiva za težavno pa važno to delo še družih mož in mladenčev, ktere preserčno navdihuje in navdaja s svojim duhom ter napeljuje po lastnih skušnjah, kako bodo zamogli zdatno in vspešno učiti, dobre kristjane gojiti pa polniti njih um in spomin z dobrimi za življenje potrebnimi vednostimi. Podobno Zveličarja, prijatla otročičev jim je živo v serce vtisnil in kazal jim je obilno plačilo, pripravljeno tistim v svetih nebesih, ki druge podučujejo v dobrem, ker se bodo tam svetili in lesketali kakor zvezde na nebu. Take premišljevanja so te novince vse obnovile in prerodile; spoznali so, da jih ne čaka nobena posebna čast; nikakoršno premoženje, truda in skerbi pa obilno, tudi marsikaj zaničevanja od hudobnih ljudi; in pšenica se je pokazala, pleva ali vsaj premek se je ločil od njih. Nekaj vendar je še zmiraž ločilo nizke in uboge tovaršce od visocega in bogatega mojstra. To kmalo spozná bistro njegovo oko, zato se odpové korarstvu in razdeli svoje premoženje, postal je zdaj svojim družnikom popolno enak; ti pa so se ga iz vsega serca za vselej oklenili in njegovi volji se podvergli.

Ravno to je želel častiti začetnik, in zato je iz vsega serca Boga hvalil in častil, pa tudi neprenehoma še dalje prosil, naj On sam pričeto delo blagoslovlja, pospešuje in keršanskemu ljudstvu na časno in večno korist po sveti svoji volji doverši. Bogu je zaupal in ni se goljufal! Zgled učenikov, preserčni njegovi opomini, za to nalaž odložena in ukazana molitev pa premišljevanje in vlék Božje milosti, vse to skup je že popred za novi in težavni ta stan gorečo družbo tako vnelo, da so se vsi z mojstrom vred sv. Janeza Kerstitelja dan 1. 1680 s slovesno obljubo zavezali, da hočejo do smerti stanovitni biti v svojem poklicu, naj se jim godi dobro ali slabo. To obljubo so tudi vsi serčno in zvesto spolnovali v

raznih okolišinah. Ravno ta imenitni dan se sme po vsi pravici imenovati rojstni dan bratov keršanskih šol, to je, učiteljev ljudskih šol, ki po navodu in napeljevanju častitljivega tega moža še današnje dni dušne in telesne moči in zmožnosti, celó še svoje življenje darujejo za podučenje in keršansko odgojenje sebi izročene mladeži. Kdo pa se je tega dneva, te slovesne obljube serčneje veselil in slajše spominjal, kakor ravno častiti prednik te družbe! Veselja in radosti mu je serce skakalo, ker položen je bil vogelni kamen zaželenemu poslopju, kterega si je bil v duhu že sozidal; s to obljubo so se začele djansko spolnovati serčne njegove želje, zlasti še potem, ko se mu je vsako leto pridruževalo lepo število novincev. Sad skerbnege poduka in vestne odgoje se je pa tudi kmalo jel kazati. Mladina podučevana od teh bratov se je lepo odlikovala v bogoljubnem življenju, lepem keršanskem vedenju, znala je brati, pisati in enacih za življenje potrebnih reči. Djanske te priče so bile pač naj boljša svedočba za priporočanje in razširjanje mlade te družbe, in res so vabili in klicali te brate dušni pastirji in škofje v svoje škofije za podučevanje mladega zaroda. Povsod so bili z njimi prav zadovoljni, so jih dalje tako priporočali, da so bili čez 40 let po Francii že v prav mnogih škofijah razpostavljeni in ustanovljeni. Priča tega so premnogi škofje, ki so njih življenje in djanje, trud in sad v podučevanju pismeno terdili in hvalili pred sv. Očetom Benediktom XIII, kateri so ravno vsled hvale cerkvenih predstojnikov to družbo v cerkven red povzdignili 26. januarja 1725 in njene vodila poterdili, kakor jih je bil zložil in spolnovati ukazal svojim tovaršem začetnik njih, častiti Janez dela Salle. (Dalje nast.)

Tri mesece na Jutrovem.

VIII.

(Legi nekdanjega mesta. — Zgodovinski načrt jeruzalemskega mesta. — Nasilstvo razkolnikov do katoliških svetišč.)

Zastran nekdanjega mesta Jeruzalema je v mnogih rečeh polno dvomov, kje in kod je ravno stalo, toraj ugibajo eden takó, drugi takó. Mnoge svetopisemske imena so zginile; izmed svetnih pisavcev nekoliko popisujejo nekdanji Jeruzalem Tacit, Dion Cassius, Strabon, — bolj na tanko pa jud Jožef Flavij, kterega učeni zastran tega naj rajši prebirajo. Da je bilo mesto nekdanj po nekoliko na drugih krajih mem sedanjega, ni dvomiti, vendar pa naj berže ne toliko, kakor bi marsikteri radi.

Moria Otel ali Ofla, Bezeta, Sion in Akra, so grički, na kterih in ob kterih je stalo staro mesto. Moria je zanesljivo in gotovo homec, na kterem je bil Salomonov tempelj, in na njegovem mestu je dandanašnji Omarjevo moliše ali mošeja. „Moria,“ to je, „Bog bo prevedil“ se ima za tisti kraj, kjer je Abraham daroval jaguje, potem ko mu je bil sin Izak ohranjen. (Genes. 22, 2, 8, 14.) Temu ob severni strani je bil ob rimljanskih časih grad Antonia. Otel je proti jugu od Morie med potokom Cedronom in znotranjo mestno rupo. Bezeta, t. j. novo mesto, je bila proti severu gradu Antonia, ločena od nje s široko rupo. Ti trije hribei so bili zaporedoma na ravno tistem gorovji ob jutrovi strani. Večerno stran pa je globoka dolina ločila od jutrove, in na nji sta bila od juga proti severu homca Sion in Akra. Sion je Davidovo mesto, kjer je bila zadnja večerja in veliko družega znamenitega; Akra pa po nekterih oddelkih ni drugo, kakor tisti kraj, kjer je zdaj Kalvarija in cerkev Božjega groba. Vsi ti kraji so tudi zdaj s hišama napolnjeni in obljudeni.

Kratki načertek zgodovine Jeruzalemove je enako potreben pridnemu bravcu kakor popis mestne lege, da potem ložej razume in sprevidi druge popise in pojasnovanja.

Znano je, da je Jeruzalem na tistem mestu, kjer je bil Salem, sedež Melkisedekov, kar je tudi v sv. pismu dokazano. Gotovo enako je, da pred Davidom se je mesto imenovalo Jebus, od Jebusejcev, mlajšev Kahaanovih, ki so bili v posest vzeli hrib Sion. Ko je bil prišel Josva v deželo in je deželo delil med Izraelove redove, je bil ta del dobil rod Benjaminov. V sedmem letu svojega vladanja (okoli l. 1049 pred Kr.) je bil kralj David Jebusejce čisto pregnal, vse mesto v svojo oblast dobil in ga uterdil ter ga z zidovjem obdal. Na Sionu je postavil svoj sedež, grad Millo ali Davidovo mesto. Pod Davidovim naslednikom Salomonom je Jeruzalem dosegel verhunec svojega bliša in slave. Zidal je Salomon na nasprotnem hribu Moria svoj častitljivi tempelj in druge imenitne poslopja; razpel je tergovske zaveze z Indijo in Afriko; on sam je bil silo učen in njegovo mesto je bilo središe olike na dolgo in široko. Ravno kralj Salomon sam pa je bil zadolžil, da je Jeruzalem začel otemnévati. Odkar je bilo kraljestvo pod Jeroboamom razdeljeno, se je Jeruzalemu huda godila. Skoz tri stotletja so ga zaporedoma napadali Egipčan Sisak, Asirec Asarhadon, — Nekao Egipčan v edinosti z raznimi judom sovražnimi rodi. Nebukadnezar (Nebuhodonozor) je (l. 588 pred Kr.) mesto in tempelj razdjal. Po 70letni babilonski sužnosti je sicer Zorobabel po dovoljenji kralja Cira zopet zidal mesto in tempelj, akoravno so mu Samarijani hudo nasprotvali in nagajali; toda tempelj ni bil več Salomonov tempelj in mesto ne več Davidovo mesto; jokali so stari judje, ko so mislili, kako je nekdanj bilo in kako je zdaj. — Za perzijanskim gospostvom pride Aleksander Veliki (332 pred Kr.), ki je z mestom človeško delal in mu dovolil marsikterih pravic; ali po njegovi smrti je bil med Egipptom in Sirijo izveržen vsem vojsknim britkostim. Antioh Epifan je oropal tempelj in razdjal obzidje, v tempelj postavil malika olimpiškega Zevs-a, in Sirjani so po mestu rogovilili, terdnjave zidali, jude k nejeverstvu tako dolgo silili, da so se Makabejci vzdignili, kateri so deželi zopet samosvojnost privojskovali. Juda Makabejci je v tempeljnu zopet postavil službo pravega Boga, od česar je izviralo obhajanje tempeljnevega očiševanja. Jonatan je v novo postavil mestno obzidje. Simon je Sirijane čisto pregnal. Asmonski knezi so zdaj vladali, dokler niso Palestine Rimljani pridobili. Domači prepiri so bili vzrok, da je rimljan Pompej Jeruzalem predobil (63 pred Kr.), ki je pa prizanašal življenju in posestvu prebivavcev. Dvajset let pozneje so Partjani plenili nesrečno mesto; domači prepiri kraljeve rodovine so jim k temu priložnost dali. Herod Veliki je dobil deželo in mesto popolnoma v svojo oblast in zidal je s silnim lepotičjem zopet tempelj in druge zale in imenitne poslopja in terdnjave. Ta tempelj tedaj je stal ob Zveličarjevem času, kteremu je Jezus tako silo žalosten konec napovedoval. Se kažejo mesto na Oljski gori (podertine cerkve Kristusove krone so zdaj tam), kjer je Zveličar stal, kedar je terdovratnemu mestu prenesrečni konec napovedoval. (Luk. 21.) Po smrti imenovanega kralja je bila Judeja pritaknjena k rimlj. prefekturi Sirije in Jeruzalem je bil podveržen rimskim poglavarjem, ki so imeli prebivališce v gradu Antonii. Jožef Flavij je na tanko popisal žalostno razdjanje Jeruzalema po Vespazijanu in Titu (70—71 po Kr.). S 100.000 vojaki je bil Tit ob severni strani v prvo mesto oblegel, ker ta stran edina se ni dala do nepremagljivosti vterditi; v 15 dnevih je imel v oblasti novo mesto (Bezeto) in Akro; potem je obdal tudi višavo mesta ali Sion, da bi jude z lakoto primoral,

naj bi se podali. Čez tri mesece po strašnem nasprotvanju na življenje in smert je bil stan Sion pridobljen. Zoper povelje Titovo so vojaki od tod tempelj zažgali in napravili v mestu in v svetišu naj strašnejši mesarjenje, ki ga je kdaj svet vidil. Čez milijon judov je poginilo v ti grozovitni morii, kakor piše Jožef Flavij. Ako živ človek dvomi nad tem, kar Gospod žuga, tukaj naj se zgleduje! Kako strašno je prišla klicana kri nad jude in njih otroke!

Pri vsem tem pa slepi judje niso hotli spoznati ne Sinu Božjega in ne Njegove šibe. Velikrat pozneje so rogovilili in zopet iskali samostojnost si pridobiti. V ljutem uporu pod Bar-Kokbom (127—135) so hotli vse nejudje iz Palestine pregnati. Hadrijan pa je rovarstvo s silo zadušil in neusmiljeno z judi delal. Zidati je zopet jel zlagoma Jeruzalem, pa dal mu je vse nove prebivavce, same nejudje, novoversko službo in celo novo ime; imenoval ga je namreč „Aelia Capitolina,“ v čast malika Jova kapitolinskega, kterega podoba je postavil na tempeljno mesto. Judom pa se je tako hudo godilo, da pod Hadrijanovimi nasledniki niso smeli drugač kakor le za plačilo hoditi jokat k podertinam svojega stolnega mesta. —

Pod Konstantinom Velikim so se jeli v Jeruzalemu povzdigovati keršanski spominki novega Jeruzalema; zidati je s svojo materjo sv. Heleno veliko svetiš in med temi tudi cerkev Božjega groba v Jeruzalemu. Lepo je cvetlo keršanstvo pod Konstantinom v Jeruzalemu, kakor po vsem rimskem cesarstvu. Julijan odpadnik, sin Julija Konstancija, Konstantinovega popolibrata, se je zastonj pehal in pertal, da bi kljub Božjemu napovedovanju zopet tempelj zidal. Ta nečimerni sanjar, spačen s čisto napčno odrejo, se je še 6. pros. 361 v cerkvi v Vieni, ko ga je ljudstvo za Avgusta sklicalo, ponašal s svojo keršansko pobožnostjo; kmali pa so ga obdali neverški „olikanci“ novi Platonikarji in postal je naj veči sovražnik prave vere. Zavoljo Julijanove enakosti z dandanašnjimi „keršenimi nejeverniki“ naj še nekatere besede o njem spregovorim. Ta odpadnik je hotel imeti nekako novošegno malikovavstvo, ker nekaj je posnemal iz ajdovstva, nekaj pa iz keršanstva. Od svojih malikovavskih služabnikov ali popov je tirjal omiko in pravnost, posebne pokorila in bogoslužno petje, celo samostane in dobrotne naprave je vstanovljal. Po drugi strani pa je kristjanom škodoval, kjer je le mogel, jih z višjih služb odrival in njih vero zasramoval, kakor dandanašnji brezbožni časniki. Dražil je vse človeške strasti zoper Kristusa in njegov delež, kakor počenjajo n. pr. dandanašnji „julijani“ zoper konkordat, jezuite itd. V kratkem času je veliko dobrega razdjal, ali ko je hotel Božjo besedo ovreči, se mu je ustavilo. Od novopersijske pauce je v obupani togoti umirajoč spoznal in zaklical, da ga je Kristus premagal. Imamo „julijanov“ veliko, celo nekaj „julijančkov“; naj bi zgodovino iz resničnih virov študirali in se prepričali, da je Bog nepremagljiv s svojo Cerkvijo. Mi-ka-El: Kdo je kakor Bog? — Posebnega spomina vredno je, kar učeni razlagavec sv. pisma gospod Tirini (S. J.) pripoveduje razlagaje evangelij o kervotočni ženi. Ta žena, tako močne vere, je bila doma iz Cesareje Filipove, pod velikim Hermonom, kjer sem ravno svetega Rešnjega telesa dan letošnjega leta med Druzi prenočeval. Ko je bila blagoselna žena od dobrotne Zveličarja svoje prehude in zraven tega še kužljive in nekako sramotne boleznii rešena, je v svojem domačem mestu (zdaj revni vasi, o kateri bom pozneje več govoril) postavila Kristusu v spomin znamenje ali štatvo, ktera je kazala to dobroto. Zeliša, ki so pod tem znamenjem rastle, so imele zdravilno moč, berž ko so se robú te podobe ali štatve dotaknile. pripoveduje Evzebij (lib. 7. hist. cap. 14.). Julijan odpadnik

pa je bil ukazal to znamenje ali spominek podreti in na njegovo mesto svoj lastni spominek postaviti; toda strela je zdajci nanj udarila in ga razsula, kakor Zozomen piše. (Zozom l. 5. c. 21.) — Tudi to tedaj priča, da zvičajni Julijan nikjer ni bil srečen, kjer koli jo je zoper „Galilejca“ napregel, kakor je Zveličarja imenoval. Dandanašnji je „julijanov“ veliko; naj gledajo, kam bodo s svojo butoglavostjo prikermili.

Kalcedonski cerkveni zbor je postavil v Jeruzalemu patriarha. Oplenil pa je potem mesto novopersijan Kosroa, ki ni spoštoval ne duhovstva in ne svetiša, in pravijo, da zlasti s pomočjo judov je 36.000 ali celo 90.000 kristjanov poklal in pomoril. Vender pa je Heraklij leta 628 od Kosroa odneseni Kristusov križ zopet pridobil in v Jeruzalem nazaj prinesel. L. 636 je kalif Omar s svojimi arabi obsedil Jeruzalem, kteri, branivši se 4 mesece, se je poslednjič mogel udati s pogodbami. Do starih stoletij naslednjič je bilo mesto v pokoršini kalitov iz Damaska in Bagdad-a, ki pa niso ne prebivavcem in ne obilnim romarjem krivice delali. Harun er-Rašid je Karolu Velikemu poslal celo ključe k vratam cerkev in svetiš, pri kterih je bil ta cesar vstanovil velike zaloge. Terpelo pa je mesto od trinoških Fatimidov in zlasti od kalifa Hakem-a, na čigar povelje je bila cerkev Božjega groba na novo požgana. Seldžuki, njih nasledniki v 11. stoletji, niso bili nič boljši; pritožbe stiskanih kristjanov iz svete zemlje so se začele razlegati na daljo in širjavo po Evropi, in mnih Peter iz Amiena je jel križanke sklicovati na reševanje kristjanov iz rok sovražnikov v sv. deželi.

7. rožn. 1099 je pripeljal Bogomir Buljonski svoje križarje pred Jeruzalem, ki so ga oblegli; pa še le 15. mal. serp. po prestanih obilnih trutih in strašnih bitvah so imeli mesto v oblasti. Njih perva skerb je bila, da so v veliki naglici sozidali cerkev Božjega groba, — pa tudi veliko družih svetiš in terdnjav po vsi sveti deželi; kterih častitljive ostanke še zmiraj popotnik po vsih krajih obéduje. Za Bogomirom so bili jeruzalemski kralji: Balduin I (1100—18), Balduin II (1118—31), Fulko Anžuenski (1131—42), Balduin III, naj čverstejši izmed njih (1143—62), in drugi. Pod njegovimi nasledniki je vstal prepir med raznimi národnostmi, kterih vsaka je hotla gospodovati, kralji pa jih niso vedili krotiti; tudi je sčasoma na Večeru pešala gorečnost za križanstvo. Tako je bilo Saladinu ložej Jeruzalem zopet vzeti leta 1187, kteri je latinskemu kraljestvu ondi konec storil in musulmanstvo vnovič vstanovil v tem nesrečnem mestu. Gvido Lusinjanski (1190) se je potem imenoval na mesto jeruzalemskega le ciperskega kralja. Rihard Levoserčnik pa je izročil jeruzalemsko kraljestvo Henriku Šampanjskemu (1190—96); toda pod njegovo in njegovih naslednikov vlado so Saraceni premagovali kraj za krajem. Cesar Miroslav II je bil sicer l. 1229 Jeruzalem zopet pridobil, toda le s pogodbami, in ko sta bila Navarski kralj in Bretanjski vojvod primirje prekersila, je egiptovski sultan s kovarezmiškimi trumami Jeruzalem upadel in (18. vinotoka 1244) pri Gazi križake do konca potolkel. Vse jeruzalemsko kraljestvo je bilo zdaj v terdnjavi Ptolemaid in l. 1292 so tudi to zgubili; le samo naslov jeruzalemskega kralja so še ohranili nekteri, tudi avstrijanski vladarji. Jeruzalem pa je bil svoj pot glediše prelivanja preobilne kervi in vednega skrunjenja; tako pod poslednjimi kalifi Ejubiti, pod brezvladjem Mamelukov (1382), dokler ga ni z vso Sirijo vred otomanski sultan Selim II (1517) pod svoje gospostvo spravil. Jeruzalem je potem s turčinstvom vred razno osodo terpel in jo terpi še zdaj. Dolgo časa je bil sklenjen s pašalikom v Damasku; 1833 je padel Mehmed-Ali-u v oblast; 1840 ga je zopet dobil turški sultan, ki je ondi

pašata postavil, kateri je pa podveržen kajmakamu v v Bejrutu.

Jeruzalem, že sedež katoliškega patriarha, je dobil 1841 protestanskega škofa (!), 1845 greškega patriarha, in l. 1851 protestanske diakonise ali redovnice. V bolj mirnih časih namreč vse tiši v Jeruzalem in koledva za svoje verstvo (prozelituje); ob hudih časih, ki življenje visi na tenki nitki, so bili ondi le katoliški mnili, oo. frančiškani; o drugih ločinah je bilo malo duha in sluha. Naj le vstane tudi zdaj ondi kako klanje, kmali se utegne viditi, koliko novih patriarhov, škofov in misijonarjev bode ondi ostalo, razun katoliških. V potenje tega je gotovo zadosti, ako povem samo nekatere stavke iz pisma, ktere ga je pisal jeruzalemski katoliški patriarh Jožef Valerga 12. pros. 1866 do družbe v prid Božjega groba v Kolinu (Gl. str. 5, 10. Jahrg. 1. Hft. „das heil. Land.“) Patriarh govori, kako se je godilo o lanski koleri in pravi med drugim: „Duhovstvo razkolniških ločin je bilo od objokovanja vredne plašljivosti še veliko bolj premagano kakor pa prosto ljudstvo, ter ne da bi bilo naj manjši pomoč skazovalo sebi izročnim prebivavcem, je bežalo s svojega mesta in jih tako pušalo. Med tem takim so njih patriarhi in škofje prvi dali žalostni zgled pobegnjenja in zanemarjenja svoje dolžnosti. Pri vsem tem pa ne eden naših misijonarjev, naših duhovnov, naših redovnikov in redovnic ni neznavec postal svoji dolžnosti, ktero jim je njih služba nakladala. Ne eden bolnikov ni ostal brez naj marljivši telesne in dušne postrežbe. V Jeruzalemu še noben otrok ni umerl, da bi ne bil poprej prejel sakramenta sv. birmе.“ Celo razkolniški časniki so očitno in kaj slavno hvalili obnašanje katoliškega duhovstva, tožili pa zastran plašljivega vedenja svojega lastnega duhovstva in pastirjev.

(Konec nasl.)

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. —a— Kakor je želeli, da bi cerkev bila šola vseskozi prijazna vodnica, tako je tudi želeli, da bi šola bila cerkvi vedno zvesta tovaršica. Iz tega obzira je hvale vredno, da nam je neduhoven sicer, vendar po svojih duhovnih pesmih in koristnem učiteljskem djanji mnogo čislani gosp. And. Praprotnik, vrednik „Uč. Tovarša,“ spisal molitvene bukvice z imenom: „Marija naša Pomočnica in šopek duhovnih cvetic, molitvic in pesmic, posvečen milostivi Devici Mariji, češčeni na Brezjah na Gorenskem. Rojen v Podbrezji je nekaj iz lastnega nagiba, nekaj pa na prošnjo svojih bližnjih rojakov Mariji Devici na Brezjah nabral in zložil imenovani šopek duhovnih cvetic. Popisal je ob kratkem najpred podobo Marije Pomočnice na Brezjah in nekatere čudne dogodbe na tem kraji nekoliko po Zg. Danici, nekoliko po pripovedovanji zanesljivih prič, tudi v podobi legend ali pobožnih pesem. Molitvene bukvice imajo tri dele: I. Češčenje Božje, II. Češčenje Marije Device, III. Razne molitve, in na koncu: Venček Marijnih pesem. Kar dobro izbrane molitve posebno priserčne dela, je to, da so kakor med sv. mašami, tudi po drugod tu in tam med molitvami pesmi vverstene, ktere pobožnosti ne motijo, marveč jo povzdigujejo in povišujejo. Razun svetih časov, križevega pota, večernic ob nedeljah, Gospodovih in Marijnih praznikih, molitev pri obhodu presv. Rešnjega T., imajo v sebi tudi lepe male Šmarnice, o kterih bi bilo želeli, da bi jih obhajali posamni in skupaj po keršanskih hišah. Gledé na čudne dogodbe v predgovoru, *) brez ktere ga bukvice tudi

posebej dobivajo, pisavec sam očitno spoznava, da, kar piše tukaj od posebnih milosti in čudežev, imá, dokler jih cerkev ne poterdí, le človeško veljavo (str. V. VI.). Šopek družih molitvic in pesmic pa je nabran in zložen po naj boljših slovenskih molitvenih knjigah, naj več pa po lepi nemški „Der himmlische Palmgarten, Köln 1861“ z nadškofovskim poterjenjem. Torej jih smemo z dobro vestjo ne le romarjem k Marii naši Pomočnici na Brezjah, ampak sploh pobožnim in olikanim Slovencem priporočiti, kterim jih tudi lepa beseda in čedna vnanja podoba že sama priporoča. Dobivajo se pri g. Ničmanu na pol v usnji po 65 kr., vse v usnji po 80 kr. in z zlatim obrezkom po 1 gld. 10 kr. —

Iz Ljubljane. Eden izmed naj lepših naukov, za ktere se dandanašnji mnogi blagosereni mladenči in tudi že priletni možje prizadevajo, je znanje raznoterih jezikov pod milim nebom, kterih vsak ima svoje posebnosti in lepote. Kako škoda je za dragi čas, ki ga mnogi skorej s samim branjem Cerkvi, njih veri in njih zveličanju večí del nasprotnih časnikov zgubijo! Ravno tako škoda je za tisti čas, ki ga zaveržejo z branjem spotikljivih bukev in knjižúr! En ali drugi dober in postaven časnik brati je sploh dosti, pri komur poklic več ne tirja, sicer pa čas v časnosti in večnosti koristne nauke obračati: to je modrost, s tem se človek tudi na pravi poti ohrani. S tem vodom obračamo pozor na moža našega cesarstva, ki smo ga že zadnjič omenili, zdaj pa, ko je posebna prilika tako nanesla, naj o njem bolj obširno spregovorimo. Dobili smo te dni po pošti iz Tirolskega knjižico: „Todinet nádit ná ngutu ti gwea na Kristi awúro i kulya ti Bari i kiden na Afrika.“ (Kratki keršanski nauk pisan v barskem jeziku v srednji Afriki.) Spisal je to delice: Baba Hanna Kutuk-náculyeng Mittertutzner, oče Janez Zlatoust Mittertutzner, ki ima pri sebi mladenča Fr. Logvita, blizo spod ravnika, in se je od njega in iz družih virov naučil ondotnega jezika ter spisal katekizem, za kterim pozneje nasledva slovnica in besednjak tega jezika. Barska dežela je namreč tista, v kateri je bil ranjki naš rojak dr. Nace Knoblehar prvi vstanovil misijonsko postajo Gondókoro in kjer sta bila leto in dan Slovenca Dovjak in Trabant, pozneje pa je Tirolec r. misijonar Ueberbacher več lét ondoti delal, se jezika dobro naučil in velik del cerkvenih bukev vanj prestavil, potem ga je z njegovo učenostjo in gorečnostjo vred pograbilo nepri-zanesljivo afrikansko obnebje.

Kdo pa je gosp. Mittertutzner, je undan v dunajskem „Volksfrd.-u“ razlagal blagorodni g. baron Spens, prednik Marijne družbe za afrikanski misijon, na mestu Kranjca r. škofa Mešutarja in za njim slavnega g. dr. Hurterja na Dunaju. Tako-le piše:

Jožef Zlatoust Mittertutzner, dr. sv. pism, kanonik lateranski, ud akademije za katoliško vero v Rimu pa Marijne družbe na Dunaji za razširjanje kat. misijonov v srednji Afriki in profesor na viši gimnaziji briksenski, je rojen l. 1818 v Fils-u blizo Briksna (v Tirolskem). Njegov oče je bil kmet in mati sestra znanega izverstnega učenika na briksenski gimnaziji, Val. Forer-ja. Ta stric mu je bil tudi vedni pomočnik, ko se je Mittertutzner šolal (1831—1838) v Briksnu; z izverstnimi spričali je potem prestopil v Inomostu v modroslovstvo in od leta 1839—1842 je zopet v Briksnu zdelal perve tri leta bogoslovja. Tukaj so bili med drugimi njegovi učeniki tudi prof. Gasser, sedaj nadškof briksenski, in prof. Rudigier, sedaj škof linški. Mesca kimovca 1842 je stopil Mittertutzner v korarski vstav Novi štíft (Novi sad), ki je ravno takrat praznoval svojo sedmo stoletnico. Prestavši novinstvo in izdelavši tudi 4. leto bogoslovja je šel M. v Rim, kjer se je skoraj skoz dve leti prav marljivo pečal s bogoslovskimi pa

*) Povedano nam je, da so mil. Višji pastir imeli rokopis teh bukvic v rokah in rekli so, da se sme natisniti, da pa vendar želé, naj bi neduhovni o tacih rečéh bukvic ne pisali. Vr.

jezikoznanskimi vedami, zraven pa delj časa ko tajnik pomagal takratnemu državnemu podtajniku Corboli-Bussi-ju.

Leta 1847 so ga poklicali v Briksen nazaj za učnika na gimnazijo, kjer je še zmiraj. V teh letih je pozornost učenega sveta na se obrnil dr. Mitterutzner s svojimi učnimi knjigami in spisi in si velike zasluge pridobil za učenost. Zlasti po izdavanji svojega izvrstnega „kat. koledarja za dom“ si je toliko slavo pridobil, da si ga je zato akademija za kat. vero v Rimu izvolila svojega uda. Z velikim trudom je prestavil tudi iz laščine v latinščino „Meditationes ad usum Cleri“ in jih izdal v 4 zvezkih. Sv. Oče papež so učenega dohtarja zavoljo tega dela v posebnem pismu pohvalili.

Dr. M. je že pred 12 leti začel na gimnaziji učiti naglopis (stenografijo) in l. 1860 je z drugimi vred ustanovil naglopisno društvo; tudi je podučeval brezplačno v laščini, francoščini pa v španjskem in angleškem jeziku, kedar se je oglasilo marljivih učencev za te jezike. Velike so tudi njegove zasluge za katoliški srednjo-afrikanski misijon, ki stoji pod varstvom svetlega cesarja. Odkar je bil ta misijon vstanovljen l. 1851, je Mitterutzner navdušeno delal za njegov obstanek z besedo in djansko, pa s peresom. Najprej si je skušal pridobiti tadanjega briksenskega knezo-škofa Galura, da bi tako ložej v to škofijo vpeljal Marijno družbo in iz te škofije misijonarjev pridobival za omenjeni misijon. Oboje se mu je dobro obneslo; kajti briksenska škofija je skoraj vsako leto med prvimi v denarni pomoči za srednjo-afrikanski misijon, in od l. 1853—1861 je Tirolsko poslalo 13 misijonarjev v Afriko, pa 21 misijonskih udov neduhovnov. Ali tudi djansko je sila veliko storil M. za ta misijon. Popotjal je enkrat nalašč zato v Egipt, ter osem misijonskih učencev prepeljal v Evropo in jih je nekaj izročil propagandi v Rimu, nekaj pa dr. Mazza-tu v Veroni za daljno izučenje. Eden teh učencev je sedaj že misijonar v Afriki. Ko so pozneje skoraj ob enem vsi duhovni tega misijona pomerli in je vodja propagande sklenil popolnoma opustiti srednjo-afrikanski misijon, je šel dr. Mitterutzner l. 1858 v Rim in je pregovoril kardinala Barnabo-ta, da misijon še stoji in vedno dalje dela. —

Zadnje čase se je dr. M. tudi veliko pečal z jezikom srednjo-afrikanskih prebivavcev, ktere imenujejo „Dinka“ in pa z obilnim pridom. Dal je na svetlo delo: „Jezik Dinka-zamorcev v srednji Afriki, kratka slovnica, berilo in dinka-nemško-laški slovar.“ Učeni so z velikim veseljem sprejeli to delo. Zavoljo tacih in tolikih zaslug korarja in profesorja M. za katoliški misijon v srednji Afriki ga je predsednik odbora Marijne družbe priporočil Njih veličanstvu, da ga kako poslavé; in res so imenovali cesar zaslužnega profesorja 8. kim. t. l. viteza Franc-Jožefovega reda, ter so tako spodbudili č. korarja še k nadaljnemu veselemu delu, pa pokazali ob enem, kako jim je tudi mar za napredek srednjo-afrikanskega misijona.

Iz Ljubljane. „Wahrheitsfreund“ v Cincinatu v Ameriki od 19. kimovca nau je čez morje prinesel za našo deželo imeniten in silo razveseliven spis. Serčna hvala našem rojaku Žagarju v Čikagu, ki nam je list poslal! Tako-le se glasi:

Duhovsko posvečevanje in nova maša ob Gorejnem jezeru.

Ako bi se vsako duh. posvečenje in vsaka nova maša v zveznih državah novoposvečenih mašnikov oznanovale po naših časnikih in obširno popisovale, bi morebiti ne ostajalo veliko prostora za druge naznanila. Zakaj take novice niso več redke, hvala Bogu! Posebne okolišine pa naj vendar izgovarjajo, ako se taki dopisi kterikrat nekoliko bolj obširno izročajo.

Pred trideset leti so prečast. škof Baraga po svojem prvem misijonu ob Gorejnem jezeru na Verh (La Point) gori popotvali; pot od Detroit-a (r. Detróá), ki se zdaj v 4 dnevih opravi, je takrat pač mesec dni terpela, in pa s kolikim trudom in nevarnostmi! Takrat niso mislili, da kacic 30 lét pozneje bode nad dvajstero največ od njih posvečenih mašnikov sv. daritev opravljalo in številnim občinam besedo Božjo oznanovale ob jezernem obrežji, ki je bilo tisti čas še skorej brez ljudi. Pred manj kot 20 leti so bili prečastiti cerkveni častnik ali prelat še edini duhoven ob Gorejnem jezeru, proti večeru od Šmarije (Saut Ste. Marie, kjer je sedež škofa Baraga), in še le pred 6 leti sta si delila 2 duhovna dušno pastirstvo v občinah Kewenaw (r. Kjunav) in na Polotočji, koder jih je zdaj 8 vstanovljenih.

Pisavec teh verstic se je pred 11 leti s svojim škofom v lubnatem čelnu peljal mem našega Portage-Lake-a (Portedž-Leka); poprejšnjo noč smo bili prebili pod nebeškim zvezdnim sotorjem v divjačini; takrat so prečast. škof pokazali na versto koč na obrežji in so rekli: „Tukaj stanujejo nekteri beli ljudje, ktere bote mógli včas obiskati.“ Zdaj ste tukaj dvé cerkvi, ki ste za katoliško prebivavstvo nad 8000 duš veliko premajhni, ter je bilo treba dveh novih večjih; in poslednje 4 leta je 5 v naši škofii posvečenih mašnikov imelo v naši cerkvi v Hanek-u novo mašo. Pervi 4 so bili Irci, poslednji Avstrijanec.

Čast. gosp. Janez Vertin, sin enega naših naj bolj spoštovanih občanov, rojen iz Dobič-a (?—Dobbitsch) na Dolenskem, tedaj rojak našega prečast. škofa, poslednje leto gojenec v Salezijanu, je te tedne prejel svete redove (subdijakonstvo 27., dijakonstvo 29. in mašništvo 31. vel. serp.) v stolni cerkvi v Marketi (Marquette) ter je prvi ondi posvečen mašnik. Pri njegovi maši, ki jo je pel v tukajšnji cerkvi sv. Ane, so mu stregli čč. gg. Čebul, Magne in Jacker; preč. gg. Waljh in Sweeney sta bila v svetišu pričujoča. Slovesni govor je bil v angleškem jeziku, ker je veči del občine Ircev. V cerkev v Clifton-u, za ktero je novoposvečenec odločen, hodijo tudi naj bolj Irci, potlej Nemci in Kanadanci, ter jim bo mogel v treh različnih jezikih besedo Božjo oznanovati.

Kranjskega (slavonskega) naroda je tako malo v zveznih državah, da bi bilo vsih deržin skupaj komaj za naj manjši občino, in vender ima letošnji koledar že 15 imén kranjskih duhovnov, kterim vsim bi zadevne občine, ako bi se poprašale, spričevanje dale, ki tem imenom čast dela. Nekteri izmed njih so v učenosti, znanstvu jezikov, pobožnosti in duhovski gorečnosti v prvih verstah ameriškanskega duhovstva. Malo Kranjsko je dalo zamurskemu misijonu Knobleharja (škoda, da je prezgodaj umerl), našem indijanskemu misijonu Baraga. Častitljivi bojvavec starašina Pirc je od ondod prišel, da ne omenjam družih mlajših in starejših duhovnov. Naj jih le še veliko za njimi pride!

V Hanekok-Portage-Lake-u 3. kim. 1866.

Prijatelj novoposvečencov.

— Slovenski pesnik g. Anton Umek (Okiški) je postal učenik za slovenšino na gimnaziji v Celovcu. — Tudi to leto rodoljubne slovenske gospé in gospodične želijo veselo božičnico napraviti sirotam in ubožnim otročičem ter jim oskerbeti gorko in dobro obleko kakor lansko leto. Pretečeno nedeljo je bila obilno obiskana beseda v čitavnici v ta namen, in „Novice“ vabijo dobrotne roke, da naj bi darovale v ta namen. Bog daj obilen blagoslov!

Iz Mavčič, 14. okt. —β— Pred dvema mesecema so se obhajale nove maše po daljni škofii, pri kterih se je zbirala žlahta in drugi prijatli in znanci od blizo in

daleč, da bi novomašnika pozdravljali in pri prvi nekervavi daritvi, katero Bogu daruje, za-nj molili. Nastopila je zlata doba, doba zlatomašnikov, ki obhajajo petdesetletnice. Dasi tudi jih je letos že nekaj bilo, vendar bo slovenskim vernikom, posebno duhovšini ljubo, da pozve tudi kaj od zlate maše v Mavčičah. Obhajali so svojo petdesetletnico tukajšnji preljubljeni fajmošter g. Martin Žust. Zbralo se je spošтовavcev, duhovnih bratov zlatomašnika 17, med njimi milostni naš škof. Vreme sicer ni bilo lepo, vendar od juterne do popoldanske službe Božje ni deževalo. Vernikov je bilo mnogo privrelo od blizo in daleč se redke slovesnosti vdeležiti. Vās je z zelenimi vejami pomlajena, in prostor pri cerkvi je ozaljšan s smrekami in banderci. Proti desetem se podamo v cerkev, in kaj ginljivo je bilo gledati, ko gredo v procesii za mladostjo, možmi farmani, in za duhovni zlatomašnik z navadno palico, s šopkom olepšano, v praznično napravljeno cerkev. Po „pridi sv. Duh“ stopijo mil. škof na prižnico in povejo, da jih je posebno to pripravilo se vdeležiti današnje slovesnosti, ker poznajo g. zlatomašnika že 46 let kot blagega in pobožnega duhovna, ki so bili kaplan v Železnikah, v Šentjurji in Kranji, in ki so bili tisto leto, ko so škof bili duhoven posvečeni, že v Mavčiče kot fajmošter poslani, ter so tukaj že tri mesece manj kot 40 let fajmošter, da ga toraj skoraj ni farmana, ki bi ne bil od njih keršen ali poročen, ali pa vsaj podučevan. Povedali so višji pastir, odkod prihaja, da se visoka starost doseže in so razkladali dolžnosti, ktere imajo farmani do svojega gospod očeta, ki njim že 40 let duhovnih in telesnih dobrot delijo. Posebno so visoki govornik opomnili, da — ker so fajmošter vse škofije, in ker niso nikjer našli zapomnjeno, da bi kateri Njih prednikov bil tukaj kdaj pridigoval, — naj bi si farmani Njih nauke zapomnili in po njih živeli. Po pridigi se je začela sv. maša, in veselja nam je serce igralo, ko so zlatomašnik še dobro peli in se dosti gibčnega skazali. Po zahvaljeni pesmi so šli častiti starček na prižnico in so podelili blagoslov zbranim vernim. Iz cerkve smo šli zopet v procesii v duhovnico, in tam gospod fajmošter Namre še enkrat pozdravijo zlatomašnika v imenu duhovšine v latinskem jeziku: „Quando invenisti Dominum?“ in ko so naštevali sv. kerst, spoved, prvo sv. obhajilo, posvečenje v mašnika itd., so djali: posebno danes si ga našel, ker ti je Gospod skazal svojo milost, da si postal petdesetletni mašnik. Dostavljam pa še jaz to: Gospod Bog ti daj, preblagi zlatomašnik in duhovni sobrat, milost, da posebno ondaj porečeš, kadar bo telesno oko zatemnelo, in se bo duša vračala k svojemu Stvarniku: Našel sem Gospoda, našel svojo dušo, ker sem za njeno zveličanje skerbel. Sedaj, o Gospod, pustiš svojega hlapca v miru zaspati!

Iz Hotedersice, 26. vinotoka 1866. Fr. Rihar, duh. pastir. (Žalostno naznanilo in mila prošnja.) Ljuba Danica! povej, v kako veliko nesrečo so nas vžigavni klinčki v rokah smerkovih otrók pripravili. V sredo ob 12. uri si izmislita dva šterkovca v srajci pod kozolcem krompir peči, in ni bilo preteklo 2 uri, že je tarna cerkev in turn, farovski hlev, 14 družih hiš in 18 poslopij in kozolcev pogorelo in tudi en mutec je zgorel. Že so jarmi zvonom goreli v stolpu, vendar so zvonovi oteti. Znotraj v cerkvi ogenj ni prišel, svečnjak in svetilnice pa so popadale, okna zgorele. Ogoreli verh stolpa se je na en vogel duhovske hiše zvernil in kos strehe polomastil, vendar je poslopje oteto. O kako človeku serce terga, ko vidi cerkev brez strehe in stolp brez pokrivala kakor podertine šterletni nakviško; — še veliko bolj pa, ko sliši mili glas mater in otrók, ki v vlažnem vremenu trepečejo okrog vpepeljenih hiš, katerih ostanki se še zdaj kadijo! Nimajo se kje greti, nimajo obleke zoper ostro

burjo, in mnogi tudi še živeža ne, ker je večidel pogorel. Že tako zlo zadolženi in revni vaščani so zdaj ob vse prišli, ker naj potrebniši in naj večji posestniki izmed pogorelcev niso bili zavarovani. Nič jim ni ostalo razun uboge živinice, ki pa zdaj nima kaj ugrizniti, kaj malega kuhe nekterim, in ogorelo razpadeno zidovje. Oh! kaj bodo ubožci počeli, ko že merzla burja s snegom pometa! Prosi tedaj, ljuba Danica, pri svojih usmiljenih bravcih za te siromake, ki so bolj usmiljenja potrebni kot berači, ki od hiše do hiše kruha prosijo. Kar koli kdo daruje, jim bo prav prišlo, ker vsega so zlo zlo potrebni. *) Zapišite si pa tudi, keršanski starši, z ognjenimi čerkami v spomin, koliko nesreč so krivi klinčki v rokah otrók!

Iz Volč pišejo v „Nov.“ in prosijo, naj bi tudi „Danica“ razglasila tole: — Nek dopisnik iz Kanala je v zadnjem listu „Nov“ o strašnem pogorišču v Volčah poročal. Naj še jez dodam nekoliko vrstic. 8. dne t. m. ob osmih zvečer začne v Dolenji vasi goreti. Veter je plamen tako širil, da je večina pogorelih hiš že gorela, predno so vsi vaščani svitlobo zagledali. Vpitja, stoka in joka ni bilo ne konca ne kraja. Matere so svoje otroke z zibelkami vred na polje nosile; kteri so bili šli že spat, so morali na pol nagi postelje zapustiti. Svitloba in zvonjenje privabi bližnje sosede Tmince, Kozarščane in Čigince na pomoč, katerim tukaj v imenu vseh pogorelcev serčno hvalo izrekujem. Največa hvala pa gré gg. Tušarju, c. kr. aktvarju, finančnemu respicientu Jožefu Kavčiču in davkarju Jož. Kacafuru. Gasi je bilo jako težko, ker je veter ožarke neprenehoma na suhe slamnate strehe nanašal. Vročina je bila taka, da so se celo z opekami (cegli) pokrite hiše vnele in v grobljo sesule. Ljudem niso zgoreli le poljski pridelki, temveč tudi obleka in hišno orodje. Škode je 80.700 gl. a. v. Nihče**) ni zavarovan (šeguriran); zima je na pragu, reveži si ne vejo kako pomagati. Zato se obračam do Vas, ljubi bratje Slovenci, v njih imenu; pomagajte! Sej tudi mi Volčani nismo Vas zapustili, ke-dar Vas je enaka nesreča zadela. Slavno vredništvo „Novic“ pa prosimo, naj bi milodare sprejemati in na dotično mesto poslati blagovolilo.

Iz Gorice. Letos bo tukaj v samostanu oo. trančiškanov klerikov 27: 1 v tretjem, 2 v drugem, 8 v prvem letu bogoslovja; 10 v osmi in 6 v sedmi šoli. Vsi so opravili že novinstvo razun dveh, ktera bota še le v presencu poskušnjo doveršila.

Iz Celja, 21. vinotoka. V tukajšnji kapucinarski cerkvi se je 21. u. m. obhajala trojna svečanost: posvečevanje cerkvá, veliko opravilo bratovšine sv. Uršule in zahvalnica za srečno doveršene poprave kapucinske cerkve in samostana, kar je že ob juterni zori bučeči strel napovedoval. Da bi bila prazničnost tako rekoč še okusneja, povabili so častiti gospod o. gvardjan milostljivega gospoda opata celjskega z drugo duhovščino domačo opravilo obhajati. Ob desetih je bil pričetek z govorom, kterege so imeli tudi mnogozaslužni gosp. M. V. Govorili so tehtno in spodbudno v 1. delu o pomenu posvečevanja cerkvá, o temnicah in podzemeljnah, ki so prvim kristjanom namestovale prelepe sedanje z zlatom in srebrom okinčane poslopja Božje, o prevelikih ovirah, ki so nasprotvale vstanovljenju zidanih cerkev, in pristavili so, da pravičnemu, bogoljubnemu početju

*) Sila je zarés očitna: usmilit se, dobrotni Slovenci, ubožih revežev, in bote sami usmiljenje dosogli ob času dušne in telesne sile. Vr.

**) Že zopet nobeden zavarovan!! To je vendar strašno, da naš narod je v tem tako nečimern. Za malo krajcarjev vsako leto se gospodarjem ponuja dobrotna naprava, ki ga saj iz najhujšega reši, — pa nočejo. Tudi zavarovan pogorelec je revež, kaj pa še le neasekuriran! Vred. „Nov.“

tudi satan s svojimi zavezniki zastonj nasprotuje. V 2. delu so krepko povdarjali preveliko važnost raznih bogoljubnih družb in bratovščin sploh, posebnost pa v sedanjih brezbožnih časih; naznanili ob kratkem poslušateljem življenje in zasluge sv. Uršule in njenih tovaršic, pričetek, veliki napredek in preblagi namen v čast močnejše device in mučenice ustanovljene bratovščine, zagotovili posamnim udom, kako se vdeležujejo v družbinah pravih naznanjenih zaslug, ako vestno spolnujejo, kar bratovščina priporočuje.

V poslednjem oddelku so, opiraje se na evangeljske besede „dajte Bogu, kar je Božjega, cesarju, kar je cesarjevega in vsakemu, kar mu po pravici gré,“ čast in slavo oznanovali Vsemogočnemu, ki je tako izdatno pospeševal bogoljubno početje, pa tudi povdarjali preserčno zahvalo gosp. samostanskemu predstojniku Sigismundu za prevelike pritežnosti, skerbi in trud, da so popravili razrušeni kloster, kar je terpelo od prve spomladi do pozne jeseni. „Cuique suum“ je bil sklep uro dolzega govora. Pri naslednji veliki maši je služilo pet gospodov. Med opravilom se je tudi petje prav lepo glasilo. Veličanska himna „Te Deum laudamus“ je sklenila cerkveno slovesnost.

Da mi spis ne izrase predolg, naj omenim le ob malem, da so se čast. o. gvardijan pri tem delu v resnici umnega in djanskega stavitelja in popraviljavca pokazali. Od l. 1853 so se godile velike spremembe. Iz dveh perhljivih, umazanih, okrušenih in na vse kraje režečih poslopij izrasla je prelepa, nekaj z novimi nekaj z obnovljenimi altarji in drugimi slikami ozališana cerkev, pa tudi okusni samostan z novim dvorom, z več kot 20 prijetnimi sobicami, vse s potrebno svetlobo, zdravo sapo in vsim pripravnim orodjem. Zahvala za to gre Bogu, in potlej samostanskim voditeljem od leta 53 do danes, namreč: čč. oo. And. Dolinšeku; Kajetanu in sedanjemu o. Sigismundu; drugim samostanom, n. pr. celovškemu, in radodarnim dobrotnikom, zlasti svitlemu cesarju Ferdinandu; nekterim domačim srenjanom, ki so v materialnem óziru dosti pripomogli. Bog vsem stotero plačaj!

Kaj je kej novega po štokem svetu?

Svitli cesar popotvajo po Moravskem in Českem celit rane, ki jih je vojska sekala, in so povsod sprejemani z velikim preslavljevanjem. Dosti lepega pripovedujejo časniki, kar so storili po mnogih krajih.

Ubožnim praškega mesta so svitli cesar podelili 20.000 gold., za muzejo 10.000 gld. itd. Mestjanstvo je dobilo za vse prihodnje čase častno pravico: o vsaki pričujočnosti svitl. cesarja z vojaštvom vred pri Njih veličanstvu stražo opravljati. V znamenje zvestobe in vdanosti se bo tudi kovala posebna spominica s cesarjevo podobo in letnico 1866. — 27. so bili cesar pri kardinalovi maši v cerkvi sv. Janeza Nep., potem so molili v kapeli sv. Ljudmile, kjer so izpostavljene svetinje imenovanega svetnika. Čudno je, da se v dunajskih nekterih listih že nevošljivost kaže, ker se svitli cesar Slovanom po njih zaslugah dobrotljivega skazujejo. Ti nesrečni judovski dihurji ne bodo jenjali razpore delati, — to je zastonj misliti. Čemú se jim dopusti? —

Mnogi avstrijski časniki so tako dolgo rili, da so Avstrijo v Rimu in pri katoliškem pa tudi nek katoliškem življu družih krajev že poprej v dosti slabo ime pripravili, zdaj pa še posebno z nesramnim kričem zoper preganjane redove. Ljudje bodo mislili, da so vsi taki človekožerci kakor nekteri judovski, framaonski in husitovski časniki in pa sem ter tje kaki pokvékasto-prostomiselni srenjski odborniki. Veliko teh

časnikov le nekterim narodom v prid piše, ljubijo v resnici pa nobenega ne. — Po Beneškem nekteri Lahuni neusmiljeno gerdo delajo z odhajočimi Avstrijani in z duhovstvom. Utegne priti čas, da bodo po Avstrii še roke stegovali — ostudneži nemili! — Svet je kakor zdraženo osje gnejzdo, skorej povsod vré in narod narodu ne zaupa. Služabniki katoliških deržavnih mašin niso več molili preden so šli na delo, in po delu ne Boga hvalili; zato delo ni imelo teka. Niso več hodili na večerjo velikonočnega Jagnjeta, zato Jagnje deržav ne blagoslovljuje. Sami, brez Boga in brez vere, se hočejo ljudje vladati, zato se vse dervi navzdol.

Iz Prage. V „Blahovčst“ pišejo z južnih Čehov: „Dajte nam česke novine katoliške!“ Tako sem sklicval večkrat, bravši v „Narodnih Listih“ neolikano draženje zoper jezuite; tako je sklicoval tudi vsak resničen katoličan. Dajte nam česke novine katoliške, da nam ne bo treba svojega lastnega zasramovanja za drage denarje kupovati. — Gnjusti nam se že, da skorej v vsakem listu N. L. moramo brati pogretnih starih berklarij in že davno overženih obrekovanj in laži zoper katoliško Cerkev in njih vrade in naprave. — Zakaj neki se ti gospodje nekoliko teh mnirov tako bojé? Se ne mara bojé, da bodo poslednjič mógli še k njih pridigam hoditi, da bodo mógli poslednjič verovati, da je pekel? — Mi jih nočemo — pravite. Kdo je ta „mi?“ Vsi Čehi? Kaj še: še Praga bi ne vedila o jezuitih in njih — čes — tako „groznem“ djanji, ko bi vi svetu ne kričali in ne godli: mi jih nočemo. Kdo je ta „mi?“ Pač tisti, ki te sostavke zoper jezuite piše in ki jih v novice sprejemajo, in vsi tisti, ki so od tega malega števíla oslepjeni. — To pa še ni narod.*) Narod potrebuje dobrih in gorečih duhovnov, in glej! vsak katolišk duhoven oznanuje ravno to vero, kakor jezuiti. Ti gospodje mavtarji so le prevečkrat že dokazali, da pobožni in goreči duhovni, ki vživajo zaupanje ljudstva, ljudstvo od posvetnosti odvrtaajo in k Bogu zavračajo, so jim ravno tako zoperni kakor jezuiti. — Kaj je to, da ljudém ne privošite prostosti? Naj hodi k pridigam jezuitov kdor hoče. Nepošteno je počenjanje teh malo počestnih potepinov, ki ljud iz cerkve preganjajo in jezuitom krivico delajo. „Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážiti každou.“ (Kdor je sam svobode vreden, vé poštovati svobodo vsako.) Tako je pisal Kolar. Vi, ki oznanujete svobodo, privošite jo ljudstvu. — Ako bi ljud katoliški na trume germal k protestanski pridigam, tu bi vi (hinavci!) slavo gnali, kako je ljudstvo olikano, kakor sploh vse zoperkatoliško hvalite in podpirate: da pa ljudstvo katoliško hodi k pridigam katoliških duhovnov, tega mu ne privošite?“ — Spis overže nadalje nektere prav neslane ugovore zoper jezuite in pravi poslednjič: Ako išete sami pravico, bodite pravični do vsacega in ne vsilujte svoje osebne togote in jeze zoper jezuite vsemu ljudstvu, ktero od vašega sovraštva nič ne vé in noče vediti... Kdor ljudstvu vero jemlje, je njegov naj večí sovražnik. — Kaj hočete dati ljudstvu namesto vere, ktero mu kradete? — Torej zopet kličem: dajte nam novine česke katoliške, ktere ne bodo vere v ljudstvu spodkopavale! itd. —

Italijansko. Urbinskega nadškota so nedavno gerdi Lahuni brez vzroka zaperli v ječo, „v kateri ni nič razločka med zadolženimi: v smert obsojeni in za nedolžne razglašeni, duhovni in svetni, stari in mladi, zavoljo nepokoršine kaznovani vojaki in tatovi, ljudje boljšega stanú in potepuhi — vse je zgnano skupaj kakor volkovi in ovce v hlev, — pravi protestant Bernod.

*) Hujskanje zoper jezuite ni prav nič družega, razun on kos tiste „kulture,“ zoper ktero ravno ti gospodje sicer o vsaki priliki kričijo! čudo, da pljuč ne iskašljajo! Vr.

CVETLIČNIK.

Sladko Ime Marija.

Kot solnce svitile žarke lije
Na zemljo, da prelepo klije —
Od njih ogreta, sad rodi;
Tako sladko Ime Marija
Ljubezen Božjo v serce vlija
Kristjanu, ki ga prav časti.

Kar lune svit je v temni noči
Popotniku, ki brez pomoči —
Zgrušivši — iše pravo pot,
To svit je sladkega Imena,
Kder kliče 'z svetega namena,
Ga reši vsih sovražnih zmót.

Kot truma zvezdic v daljavi
Lepó leskečih v Božji slavi
Na kviško vabi nam ozir;
Tako je tud Ime premilo
Kristjanom svitli zglede vabilo —
Nad zvezde gori v rajski mir.

Ogrevaj, o Ime sladkosti —
Marija! serca, da v svitlosti
Ljubezni za Te vse žaré;
Ti sveti nam na ozki poti,
Da naš sovražnik nas ne zmoti,
Ohrani Bogu vse zvesté.

Ko bo za smert se nam stannilo,
Oh prosimo, da bi svetilo —
Ime presladko Tvoje nam,
Da Ti za nas bi govorila,
Dobrotna mati sladka mila! —
Pred ljubim Sinom Jezusam. Fr. Silvester.

Vera, upanje, ljubezen.

Vere žive terdna skala
Nepremaknjena stoji,
Božja moč ji varstvo dala
Je za vse na svetu dni.
Le Očetu se zročimo,
Vsegamodri je vladar,
In nikdar ne omahnimo,
Ko proti nesreč vihar!

Se mračí, se grob odpira,
Žalost nam topí sercé,
Truplo slabo že umira,
K nebu stega še roké:
Duši nova zarja sveti,
Upa krasna zvezdica,
Gori čemo slavo peti,
Večno gledati Boga!

Nas Ljubezen je stvarila,
Ki od vekomaj živi,
Nas Ljubezen bo ohranila,
Unkraj groba večne dni.
Blagor, kogar serce bije
Iz ljubezni do Bogá,
Njemu sreče solnce sije,
Ktero Stvarnik le ima!

Hrabroslav Perné.

Pesem

v čast. ss. mučencev Primoža in Felicijana. *)

O srečna brata in mučenca,
Svet' Primož in svet' Felicijan!
Sta zvesta Jezusova učenca,
Naj poje vama v čast kristjan.
Nad svetom zmago sta dobila,
Se v nebu veselita zdaj,
Postala nam patrona mila,
Pot kažeta nam v sveti raj.

Cesarja kmali sta spoznala,
Da brata nočeta se vdat',
Promótu sta sodniku djala,
Naj ju prisili malikovat'.
Oh groza! divji zdaj beriči
Ju tepejo, da teče kri;
Al trinogi, kervavi biči,
Vsa vaša sila nič ne st'ri!

Zlahtnila vaj' je rodovina,
Še bolj pa vera v Jezusa,
Vse dni nebeška domovina
Je vama prav pri sercu bla.
Tolažbo, serčnost sta delila
Zapertim bratom in sestram,
Serčeno po ječah sta hodila,
Terpét' za vero vaj' ni sram!

Ker muka bratov nič ne gane,
In eden drug' mu moč daje,
Promótu druga misel vstane,
Da naj z zvižáčo zdaj začné.
Ločit' se mora brat od brata,
Ter vsaki v drugo ječo gré. —
Odpró zdaj Felicijanu vrata,
Ga vabi oblastnik pred sé.

Al Maksimjana, Djoklecjana
Podžgal bil satan je takó,
Da Primoža in Felicijana
Zaperla v ječo sta strašnó. —
Al angel varh je čul nad njima,
Razbil verige prvo noč;
Pokazal, da le malo dima
Prot' Božji je človeška moč.

„O Felicijan!“ hinavec reče,
Zakaj si tak nespameten?
Ti v starih dnevih nočeš sreče:
Zapusti vero, boš češen! —
„Le ti si vreden milovanja,
Odgovori na tó svetnik,
Zavoljo greha malikovanja
Ti v peklu večno boš jetnik!“

Pribiti k steburu Felicijana
Promót veléva jeze vnet,
Pijača, jed mu več ni dana,
Dan tretji v ječo pride spet. —
Hudobni oblastnik ukaže,
Naj Primož preden bo pelján,
Kot nekđaj kača zvito laže,
Nagiba ga na svojo stran.

„Tvoj brat je že bogove molil,
Zato ga cesar zdaj časti;
Boš vender brata v zglede si izvolil,
Cesarju všeč boš tudi ti?“
„Moj brat je v veri stanovit,
Svet' Primož pravi, dobro vém,
Naj bo tvoj serc le grozovit,
Tajiti vere jest ne smem!“

Promot se jeze trese, reče
Pretepat' Primoža in žgat'
Razbeljen svin'c mu usta peče;
Al glej! svetniku to je hlad.
Zato obá zdaj brata zgrab'jo,
Zverinam veržejo ju v jed;
Al ker clo té divjost pozab'jo,
Končal ju meč je naposled.

O sveta brata in patrona,
Umerla sta zavolj Bogá,
Zdaj bliz Njegovega sta trona,
Preblažena in srečna vsa:
Bodita naša pomočnika
V življenju zdaj in zadnji čas,
Oh, takrat, kadar pred Sodnika
Vsi stopimo, branita nas!
G. v Tominu.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii so nasl. gg. tako-le postavljeni:
Jan. Oblak pride iz Ternove za lok. na Golo; Jak.
Juvan, novoposv., v Stopiče za duhov. pomoč.; Jož.
Lukanec iz Stopič v Preserje; Lor. Mencinger iz
Preserji v Ternovo. Umerl je g. Jož. Meglič, defi-
cient, 19. u. m. v Radečah. R. I. P.!

V terzaški škofii. Naslednji gg. so tako-le postav-
ljeni: Mart. Prenc iz sv. Petra v gojzdu za kaplana
v Pičan; Mat. Mustafa iz Račič k sv. Petru; Jan.
Valé iz Opatije v Račiče; Jož. Ursič iz Lindara v
Opatijo; Jan. Ivič, novoposv., v Lindar; Fr. Svetičič
iz Roča v Sterno; Fr. Logar, novoposv., v Roč; Jan.
Rekar iz Hrušice na novo kaplanijo v Barko; Miha
Dobravec iz Jelšan v Hrušico; Tone Rogač, novo-
posv., v Jelšane; Mat. Pirjavic, kaplan v Koprivi,
gre v pokoj, v Koprivo pride Fr. Tomšič iz Drage;
v Drago pride Fr. Repič iz Mosčenic, v Mosčenic
gre Jan. Varl, novoposv.; Jan. Lupetina iz Kopra
in Marchio Paskal iz Milj gresta v Buje. Lin. Mi-
struzzi z Otoka (Isole) v Milje; Peter Degrassi
iz Buj v Kopar, in Jože Fonda iz Buj na Otok, ka-
mor tudi pride novoposv. Peter Urseol de Gravisi;
Jan. Pretnar, novoposv., gre v Cubed; Jan. Gru-
bisa, dosedanji vodja ljudskih šol pri sv. Jakopu v
Terstu, je imenovan fajmošter v Kerkovcah, na njegovo
mesto pride vodja iz Skerklje v Terstu A. Devetak;
na tega mesto Frid. Ettel, — katehet v Skerkliji; bode
pa diakon Jože Pell; Škender Zamlič gre iz Gris-
njane v Pazin, v Grinjanu Andrej Pahor; na Ve-
prinjac Fr. Hrovat; v Lovrano novoposv. Fr. Gojtan.
Gosp. korar in glavni šolski ogleda M. Švab se je za-
volj obilnih drugih opravil odpovedal svetovavstvu pri
zakonski sodnii; na njegovo mesto za svetovavca je iz-
voljen dosedanji tajnik dr. Jan. Šust, tajništvene opravi-
la je prevzel Jan. N. Legat. V pokoj se poda Ant.
Siherl. Umerl je Frid. Gebel. R. I. P.!

V lavantinski škofii. Šusemsko faro je dobil
g. Jern. Ciringer, dosedanji kurat pri Materi B. v
Pušavi; za provizorja tam je postavljen g. Lovro Po-
točnik, in za provizorja v Boharjih g. Mart. Kram-
berger. Prestavljeni so gg. kaplani: Vojsk Jože v
Ljutomer; Berglez Jan. v Jarenino; Šumar Mih. k
novi Cerkvi. —

Dobrotni darovi.

G. S. P.: Obredovne vravnave presegajo Daničino področje,
to je zastran onega; zastran družega pa da nam ne dopuša tesni
prostor in namen našega lista v beletristiko obširno segati. Prosimo
torej, prizanesite! — Gg. d. H. in A. Ž.: Prav hvaležno prihodnjič.
— Gg. —1— v M. d. Ž. v T., O. pri sv. P. in L. v R.: Serčna
hvala! —

*) Za napev k tej pesmi bi se dal porabiti napev Riharjev k
pesmi sv. Margarete od Potočnika, ki se nahaja med pesmami
„drugih bukvic.“